

صورت مشروح روز سه شنبه ۱۹ شهریور

رجب ۱۳۳۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد صورت مجلس فوق العاده دوشنبه ۱۸ را آقای معاضد الملک قرائت نمودند رئیس در صورت مجلس ملاحظاتی اگر هست بفرمائید **دکتر علیخان** - بعد از دستور اجازه بفرمائید راپورت شعبه چهارم خوانده شود .

آرباب کیخسرو - در صورت مجلس نوشته شده است آقای رئیس الوزراه کابینه را معرفی کردند در صورتیکه اسم ایشان هم لازم بود که نوشته شود اگر در جلسه که ایشان معرفی شدند ایشان نوشته شده عیبی ندارد .

معاضد الملک - چرا در صورت مجلس سابق نوشته شده است . (رئیس صورت مجلس را امضاء نمود)

رئیس - دو فقره تلگراف بمجلس رسیده است یکی از اهالی ملایر که از حکومت تازه که معین شده است آقای سالار فاتح و معادن ایشان اظهار تشکر و رضایت کرده اند و یکی هم از اهالی عربستان رسیده است که از حکمران خودشان آقای فخر الملک اظهار تشکر و رضایت نموده اند ضمناً اظهار کرده بودند خیلی ضرورت دارد یک اندازه استعداد نظامی عربستان فرستاده شود این دو فقره تلگرافی است که لازم بود بعرض مجلس برسد در خصوص فرستادن استعداد هم با وزراء مذاکره شده است که بطور مقتضی تهیه نموده بفرستند خاطر آقایان مسبق است که آقای حاجی میرزا آقا چندی قبل اظهار کرده که گرفتاری خانواده فوق العاده برای من پیش آمده مجبورم دو ماهه مسافرت بنمایم و اگر آقایان اجازه ندهند ناچارم که از نمایندگی استعفاء بدهم این بود که آقایان صلاح ندیدند و حالا معلوم میشود که گرفتاری ایشان زیاد شده و ایشان را خواسته اند ایشان هم مجبوراً حرکت نموده البته معلوم هست که آقایان راضی نمیشوند که ایشان از نمایندگی استعفاء بدهند بنا بر این تقاضا نامه اجازه ایشان خوانده میشود و رای میگیریم

آقای میرزا ابراهیم خان - عریضه آقای حاجی میرزا آقارا قرائت نمود که تقاضای دو ماهه مرخصی کرده بودند

نجات - این بکمسیون عریضی رفته است .

میرزا ابراهیم خان - بکمسیون عریضی رفته است راپورت دادند که کمسیون عریضی بواسطه قلت نمایندگان تقاضای ایشان را تصویب نمی نمایند **رئیس** - بلی در خصوص آقای حاجی میرزا قاز قرار معلوم ایشان محتاج باین مرخصی هستند بجهت اینکه این عریضه را که فرستاده اند استعفانامه خودشانرا با آن فرستاده اند که اگر تقاضای ایشان تصویب نشد قرائت هود

آقای میرزا کیخسرو - بنده در باب اجازه دادن و ندادن مرضی ندارم بجهت اینکه بسته به رای مجلس است هر طوریکه صلاح دانست همان است ولی آقایان نمایندگان از چندی قبل یاد گرفته اند که

هر وقت تقاضای مرخصی مینمایند و در آخر اظهار میکنند اگر اجازه داده نشود استعفا خواهیم کرد و حال آنکه مقام نمایندگی خیلی مقام بزرگی است که نمایندگان قدر آنرا نمیدانند و استعفا میکنند من بعد لفظ استعفا را بمیان نیاورند .

افتخار الواعظین - اول این مسافرت اینقدر لزوم داشته باشد که مجبور باستعفا باشد هیچ لزومی ندارد که مانع تصویب نکنیم ولی خاطر آقایان را میخواهم مستحضر کنیم اینکه آقایان نمایندگان اظهار میدارند یا اجازه یا استعفا و میفرمایند که آقای حاجی میرزا آقا استعفا نامه خودشانرا فرستاده اند گمان نمیکنم که اگر تصویب نشد مجبور باشند که استعفا بدهند میتوانند بی اجازه غیبت نمایند و استعفا دارم من بعد لفظ استعفا را استعمال نکنند .

رئیس - صحیح است ولیکن ایشان ملاحظه نزاکت را میخواهند بکنند که ترمذ از مجلس غیبت نکرده باشند و میگویند اجازه ندادند و رفتم مخالفت با مجلس کرده ام و در خودم رامیکویم اگر پسندیدند که بهتر والا وظیفه مرا دیگری در عهده میگیرد و من هم بواسطه استعفا از امر مجلس ترمذ نکرده ام

آقا سید حسین کزازی - در صورتی این اجازه نامه باید خوانده شود که ایشان حضور داشته باشند حالا که ایشان رفته اند خواندن این بی موقع بود .

رئیس - حال رای می گیریم **عز الملک** - در خصوص رای بنده عرضی دارم و آن این است که باید در خصوص حقوق ایشان رای گرفته شود والا در صورتیکه مسافرت کرده اند اجازه لازم نیست .

رئیس - اینطور نیست در باب مسافرت ایشان رای می گیریم اگر اجازه داده شد که ایشان مرخصی گرفته اند و نمایندگانهستند و هر طور که در حق سایر نمایندگان منظور می شود در حق او هم منظور خواهد شد و اگر اجازه ندهند بی اجازه غیبت کرده اند و متمدند دیگر آنکه خودشان خواسته اند که اگر تصویب نشد استعفا نامه مرا بفرمائید باید یکی از این دورا معین کنید

رئیس - رای می گیریم در اینکه هر کس اجازه مرخصی حاجی میرزا آقارا تصویب می نماید قیام نماید [اغلب قیام نمودند و به اکثریت تصویب شد]

رئیس - آقای آدینه محمد خان هم خاطر تان مسبق است اجازه مرخصی خواسته بودند و آنوقت بیاره ملاحظات گفته شد که دو هفته صبر نمایند حالا از دو هفته هم مدتی گذشته است و گویا کارهای لازم دارند و محتاجند باین که مسافرت نمایند این است که تقاضای ایشان قرائت میشود که دو ماهه استعفا اجازه مرخصی کرده بودند کمسیون عریضی این تقاضای ایشانرا تصویب نموده بود

معاضد الملک - بنده می خواستم متذکر کنم خاطر آقایان را که آن روزیکه مرخصی آدینه

محمد خان را خواندند مخالفی نبود فقط گفته شد بیاره ملاحظات دو هفته صبر نمایند بعد از آن رای گرفته شود حالا خوب است بدون مذاکره رای گرفته شود .

وکیل التجار - استعفا می کنم پیشنهادی را که کرده ام چون راجع به همین مسئله است قرائت شود .

رئیس - بعد از این خوانده میشود - رای کسانی که تقاضای آدینه محمد خان را تصویب مینمایند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و تصویب شد)

دکتر علی خان - می خواستم عرض کنم آقای مرتضی قلی خان بختیاری هم تلگرافی فرستاده اند و یکماهه مرخصی خواسته بودند بنده آن تلگراف را بحضور آقای رئیس دادم و بنده کمسیون در این خصوص جواب بدهم استعفا می کنم مقرر فرمائید زودتر جواب بدهند که تکلیف معین شود

رئیس - عریضه رفته است بکمسیون عریضی باید زودتر جواب آن را بدهند .

(آقای میرزا ابراهیم خان پیشنهاد ذیل را که از طرف آقای وکیل التجار نوشته شده بود قرائت نمود)

(بنده پیشنهاد می کنم این ماده بنظامنامه داخلی الحاق شود)

(هر یک از نمایندگان که برای کار شخصی از مجلس اجازه بخواهند حقوق مدت غیبت با ایشان داده نخواهد شد)

آقای میرزا کیخسرو - اگر رجوع بنظامنامه داخلی بشود تکلیف اشخاصی که اجازه میخواهند با بی اجازه غیبت مینمایند معین شده است در این صورت گمان نمی کنم ماده دیگری لازم داشته باشد .

وکیل التجار - اجازه بدهید در این باب توضیح دارم عرض کنم .

رئیس - گمان نمی کنم در این خصوص مذاکره فایده داشته باشد میفرستیم بکمسیون مبتکرات علاوه بر این باید پانزده نفر امضاء نمایند بعد مطرح مذاکره شود (رجوع شد به کمسیون مبتکرات)

(آقای دکتر علیخان راپورت شعبه چهارم را قرائت نمود مشعر بر اینکه شعبه روز سه شنبه نهم در تحت ریاست سنی آقای حاج شیخ الرئیس منعقد و برای انتخاب هیئت رئیسه شعبه اخذ رای شده و بقرار ذیل معین شد آقای حاج شیخ الرئیس با اتفاق آراء رئیس - آقای شیخ رضا با اکثریت (۷) رای نایب رئیس - آقای کاشف با اکثریت (۷) رای منشی و آقای دکتر علیخان با اکثریت (۷) رای مخبر - بعد از آن برای انتخاب دوفتر برای اعضای کمسیون عریضی و مبتکرات اخذ رای شده آقای حاجی شیخ علی با اتفاق برای عضویت کمسیون عریضی و آقای آقا شیخ رضا با اکثریت (۷) رای کمسیون مبتکرات معین شدند .

و نیز راپورت شعبه دوم را آقای نویری قرائت کردند که شعبه در پنجم رجب بر ریاست سنی آقای سپهبد اعظم منعقد شده هیئت رئیسه آن بقرار ذیل معین گردیده .

آقای سپهبد اردر در دهم با اکثریت شش رای رئیس

آقای صدیق حضرت با کثرت (۶) رای
 نایب رئیس - آقای لواء الدوله با کثرت (۸) رای
 منشی و آقای نویری با کثرت (۸) رای مخبر -
 (برای انتخاب یک نفر بعزویت کمسیون عریض
 اخذ رای شده آقای ناصر الاسلام با اتفاق آراء
 منتخب شدند و چون موقع انعقاد مجلس رسمی بود
 انتخاب یک نفر بعزویت کمسیون مبتکرات موکول
 بروز دیگر شد .)

آقا میرزا ابراهیم خان لایحه آیتین خراسانی
 و مازندرانی را قرائت نمود که بیست نفر از
 مجتهدین را که دارای شرایط ثلاثه معتبره در
 قانون اساسی هستند معرفی کرده بودند تا مجلس
 از بین آنها موافق اصل دوم پنج نفر با اتفاق آراء
 یا بقرعه معین نماید .

کاشف - در این لایحه انتخاب علماء را
 با کثرت یا بقرعه معین کرده اند در صورتی که در
 قانون اساسی ما بقرعه معین شده است این مطلب
 باید توضیح شود .

افتخار الواعظین - گویا امروز قرار بود
 فقط این لایحه قرائت شود و انتخاب نمیشود و اگر
 شروع با انتخاب بشود بنده عرض می کنم این یکی
 از انتخابات خیلی مهم است که کمال اهمیت را
 دارد و البته همه این آقایانی که معرفی شده اند
 دارای شروط ثلاثه معتبره در قانون اساسی هستند
 که فقیه و مجتهد و عالم بمقتضیات وقت می باشند
 ولی باید دانست که در میان بعضی ها عالم
 به مقتضیات وقتند و بعضی ها اعلم و خاطر نشان
 آقایان میکنند که در موقع انتخاب آن اشخاصی را که
 اعلمند انتخاب نمایند و باز هم عریض اولیه خود را
 تکرار میکنم که باید در یک مجلس خصوصی این مطلب
 مذاکره بشود که آقایان نمایندگان از این آقایان را
 بیکدیگر معرفی نمایند تا تبادل افکار نمائیم بلکه
 انشاء الله آراء هر یک از این آقایان که اعلمند انتخاب
 شوند .

محمد هاشم میرزا - اولاً گویا یک دستخط
 دیگر هم آمده که آقای بیرجندی باشد و از علمای
 خراسان هستند و خوانده نشد - عرض دیگر بنده
 راجع بمطلبی است که آقای کاشف فرمودند چون
 دستخط راجع باصل دوم قانون اساسی است و در آنجا
 با اتفاق مینویسد نه با کثرت گمان میکنم اشکالی ندارد
 و اینکه آقای افتخار الواعظین میفرمایند بعقیده بنده
 لازم نیست بجهت اینکه دستخط چهل روز از این در
 مجلس خصوصی خوانده شده است و مذاکرات هر چه
 لازم بوده است آقایان کرده اند گمانم این است که در
 هر حال باید بقرعه معین شود چون اتفاق نخواهد شد
 تقاضا میکنم که در این صورت زودتر قرعه کشیده شده
 و این عمل ختم شود .

رئیس - در خصوص اینکه فرمودید یک دستخط
 دیگری هست بنده اطلاعی ندارم و آن را ندیدم .
آقا شیخ حسین یزدی - آن دستخط تلگرافی
 است و بتوسط من تلگراف شده و آن را خودم بهیشت
 رئیس دادم

حاج عزالممالک - در خصوص اینکه اتفاق
 نخواهد شد تا انتخاب نشود معلوم نمیشود پس استدعا

میکنم که همین امروز انتخاب شود بجهت این که
 یکماه است طبع و توزیع شده و همه ماها مسبوقیم و
 اول هم خوب است رای گرفته شود شاید یکی دوتای
 آنها با اتفاق انتخاب شوند آنوقت برای سایرین قرعه
 کشیده شود

حاج آقا - امروز گمان میکنم همانطوری
 که مذاکره شد این انتخاب بعمل آید ولی چون معلوم
 که اگر پنج روز دیگر هم بگذرد با اتفاق آراء نخواهد
 شد و از آنطرف اگر بقرعه انتخاب شوند شاید باسم بعضی
 از آقایانی که در بلاد دور دست هستند بیرون بیایند و
 باید بایشان تلگراف کرد که زودتر تشریف بیاورند
 پس در هر صورت خوب است این انتخاب بعمل آید
 ولی اول رای گرفته شود شاید همانطوری که گفته شد یکی
 دوتای از آنها با اتفاق معین شوند آن وقت قرعه
 کشیده شود .

ارباب کیخسرو - چون در اینجا ذکر شده
 است که مطابق اصل دوم قانون اساسی و آنجا بیست
 نفر را نوشته اند که باید یکجا معرفی کنند و حالا ۱۹ نفر
 معرفی کرده اند یک نفر هم که آقای آقا سید عبدالله باشد
 شهید شد حالا میخواهم به بینم که مجلس انتخاب خواهد
 کرد یا خیر ؟

آقا شیخ حسین یزدی - در خصوص
 معرفی یک نفر دیگر عرض کردم دستخط تلگرافی است
 که بتوسط من مخابره شده و در هیئت رئیسه است
 و در خصوص قرعه بنده قرعه را با کثرت دو چیز میدانم ولی
 آن روز این اصطلاح نبود بلکه مرگوزدن آنها بلکه
 در نظامنامه انتخابات مکرر اسم قرعه را مینوشتند
 همان انتخاب بود باینجهت آقای حجة الاسلام
 همچو نوشته اند اگر بقرعه معمولی انتخاب شوند
 گمان ندارم نتیجه صحیحی بدست بیاید و علاوه
 این اصطلاح معین در آن روز نبود که اکثریت
 مقابل قرعه باشد و اینرا خوب است که امروز مجلس
 تصویب بکنند که معنای قرعه تعیین داده شود و اگر
 اینطور شود خیلی بهتر است و اینهم تغییری در
 نظامنامه نیست بلکه مفاد نظامنامه همین است

وسیل التجار - یک قسمت از عرض بنده
 گفته شد فقط میخواستم عرض کنم در باره آن یک
 نفر اگر تلگرافی رسیده است قرائت شود و بنده
 عقیده ام با آقای افتخار الواعظین یکی است
 که اگر یک جلسه خصوصی منعقد شود ولو اینکه
 فردا در همین اطاق باشد که مذاکره و تبادل افکار
 نمائیم گمان میکنم بشود اتفاق نمود و افلا یکی
 دو نفر از اینها انتخاب میشود در هر صورت بنده
 هیچ ضرری در انعقاد جلسه خصوصی نمی بینم که
 مذاکره در این باب بشود و انتخاب بماندیس فردا
مستشار الدوله - آن روزیکه مذاکره
 در این باب میشد بنده عرض کردم که دستخط
 دیگری در این باب تلگرافا رسیده است که آقای
 آقا شیخ هادی را معرفی کرده اند و آن تلگراف
 پیش بنده است میفرستم .

رئیس - پس این مسئله حل شد و آقای
 مستشار الدوله آن دستخط را میفرستند ولی اینجا
 نظریاتی واقع شد یکی اینکه بعضیها چنانچه اظهار
 شد عقیده شان این است اگر چه قبل از این مذاکره

و مشاوره در اینخصوص شده است ولی بازم یک جلسه
 خصوصی منعقد شده در اینخصوص مذاکره شود یکی
 هم مطلبی که آقای آقا شیخ حسین یزدی فرمودند
 که آنوقتیکه این اصل قانونی نوشته میشود نظر ما
 بر اکثریت بود حالا باید این مسئله حل شود

حاجی سید ابراهیم مدرسی - این
 نظریات برخلاف قانون اساسی است ما هیچ نمیخواهیم
 از مدلول قانون اساسی خارج شویم .

سلیمان میرزا - اینکه آقای آقا شیخ
 حسین یزدی میفرمایند که در آنوقتیکه این اصل را
 مینوشتند قرعه را رای گرفتند و اکثریت میدانستند
 این را و نیست بجهت اینکه در آنجا نوشته شده است
 با اتفاق یا بقرعه و معنای آن این است که اگر
 با اتفاق نشد بقرعه معین شود اما در باب تاخیرش
 اگر رجای اتفاق دارید که چه ضرر دارد البته
 اگر با اتفاق شود بهتر است اما در باب اینکه
 اینها ۱۹ نفرند بنده هم عقیده ام این است که تا اسم
 بیستمی در اینجا برده نشود نمیتوانیم قرعه بکشیم و
 نمیتوانیم انتخاب کنیم بجهت اینکه حق او پایمال
 میشود زیرا هم ممکن است که با اتفاق انتخاب شود و
 هم اینکه بقرعه معین شود .

حاجی شیخ اسدالله - بنده عرض میکنم
 اینکه آقایان نوشته اند اکثریت برای این است که
 محتاج بقرعه نشویم و اینکه میفرمایند یک نفر باید
 معرفی شود در صورتیکه ممکن است از بین این ۱۹
 نفر پنج نفر معین شود دیگر لازم نیست از برای این
 یک نفر انتخاب این پنج نفر را تاخیر بیندازیم .

حاجی آقا - گمان میکنم که مباحثه های خیلی
 زیاد در این مطلب شده است در صورتیکه بنده گمان
 میکنم این انتخاب خیلی لازم است و حتی المقدور
 باید زودتر بعمل آید بواسطه اینکه بموجب اصل دوم
 قانون اساسی هر ماده قانونی که بدون حضور هیئت
 نظار از مجلس بگذرد عنوان قانونیت پیدا نخواهد
 کرد و اینکه گفته شد یک جلسه خصوصی بشود که
 مذاکره و مشاوره در این باب بکنیم گمان میکنم که
 ما افق خیالات یکدیگر را میدانیم و میدانیم که هر قدر
 در این باب مذاکره کنیم اتفاق آراء نخواهد شد و
 اگر هم همین نوزده نفر معرفی شده بود آن یک نفر
 دیگر را معرفی نکرده بودند بنده عرض میکنم که
 لازم نیست معطل بشویم تا اینکه یک نفر دیگر معرفی
 شود بجهت اینکه در قانون اساسی قید شده است که
 ۲۰ نفر را آقایان معرفی نمایند و ایشان هم بوظیفه
 خودشان بیست نفر را معرفی کرده اند حالا یکی از
 ایشان شهید شد دخی بمطلب ندارد و وجود اینکفایت
 میکند که آنکافذ دومی را که نوشته اند کفایت میکند
 که قرائت شود و بیش از این مباحثات که یکساعت وقت
 مجلس را الان صرف این کردیم که آیا میتوانیم از
 بین این ۱۹ نفر پنج نفر را انتخاب نمائیم یا باید منتظر
 ۲۰ نفر باشیم وقت خود را تلف نکنیم و اجازه میخواهم
 که عرض کنم امروز این پنج نفر را انتخاب کنیم بواسطه
 اینکه برای موانعیکه در پیش داریم میدانیم با اتفاق
 انتخاب نخواهد شد و بقرعه باید انتخاب شوند و شاید
 همانطوری که عرض کردم اسم یک کسی بیرون بیاید
 که در سایر بلاد باشند آنوقت باید مدتی معطل شویم
 تا اینکه بایشان اطلاع بدهیم حرکت کنند در اینصورت

بنده هیچ صلاح نمیدانم که تأخیری در اینباب بشود و باید هرچه زودتر این انتخاب بعمل آید که هم خصوصیات قانون اساسی بوقع اجرا گذاشته شود و هم اینکه قوانینی که از مجلس میگردد رسمیت و قانونیت داشته باشد.

رئیس - در هر صورت از برای دستخطانوی که رسیده است مجبوریم آنرا قرائت کنیم و این انتخاب میماند برای روز پنجشنبه حالا باید از نظر پاتیکه در اینموضوع پیدا شده مذاکره کنیم آقایانیکه اجازه میخواهند در اینموضوع مذاکره کنند.

حاجی سید ابراهیم - همانطور که مرض کردم در باب تأخیرش اگر امید این باشد که با اتفاق آراء خواهد بود بهتر است ولی می دانیم که اتفاق آراء نخواهد شد و اینکه آقای حاجی آقا فرمودند که قوانینی که می گذرد بدون وجود آنها رسمیت پیدا نمی کند این را بنده نمیتوانم تصدیق نمایم بجهت اینکه متجاوز از ۱۵ نفر در این مجلس هستند که عالم بمواظبن شرعیه میباشد و باقی از و کلام در اسلامیت و اطلاع می توان گفت کمتر از آنها نیستند و نمی شود گفت که با وجود بودن این آقایان قوانینی که از مجلس گذشته است رسمیت ندارد.

میرزا مرتضی قلیخان - بنده با وجود این که عرضم مختصر است اینجا (محل نطق) بجهت اینکه آقایان گویا فراموش کرده اند و اما در این باب عرض می کنم در اینکه آن دستخط باید خوانده شود محل حرف نیست و آنروز هم آقای مستشارالدوله فرمودند حالا اگر امروز موجود نیست روز دیگر خوانده شود که هم آقایان فرجه داشته باشند در آنروز رای گرفته شود ولی می دانم که اتفاق آراء نخواهد شد نمی خواهم بگویم که یکی از اینها یکی که معرفی شده اند دارای صفات معتبره نیستند بلکه جهش این است تمام این آقایان را ما نمی شناسیم متلاجهار نفر از این اشخاص را می شناسم و از سایرین اطلاعی ندارم دیگری هم همینطور و باینواسطه هر کس اسم آن اشخاص را که می شناسد می نویسد و این سبب می شود که اتفاق نخواهد شد و بنده از این اشخاصی که معرفی شده اند کسانیکه این صفات را بطور کمال در آنها دیده ام دو نفرند یکی آقای اسلام آقای حاجی نورالله و یکی آقا سید حسن قمش این دو نفر را واقعا بنده انتخاب کرده ام و می توانم بگویم که نظیر ندارند می توانم مدلل بدارم فرموده از آقایان که اینها خیلی عالماند و قابلیت انتخاب را دارند می توانم طوری نمایم که اکثریت مجلس ایشان را قبول نماید ولی آقای سید حسن قمش شاید آقایان هم اورا نشنیده باشند اما در باب این که مراد از قرعه اکثریت است یا معنای مصطلح بمداز آنیکه آقایان در دستخط خودشان اکثریت را در مقابل قرعه انداخته اند و آنرا قیم قرعه قرار دادند حالا ما می توانیم اکثریت را قیم قرعه قرار بدهیم بنده عقیده ام این است پس فردا که آن دستخط هم خوانده می شود اول رای بدهیم اگر اتفاق حاصل شد در حق آن پنج نفر که بسیار خوب و بالا برتره معین میکنیم.

رئیس - مذاکرات در این باب زیاد شد در اینکه باید مدلل شویم تا آن دستخط بیاید حرفی

نیست و مجبوریم که این مسئله در جلسه آتی بگذاریم و این اختلاف که مراد از قرعه اکثریت است یا معنی مصطلح و علاوه بر این اگر در مرتبه اولی اتفاق نشد بهمان یکمرتبه اکتفا خواهد شد یاخیر خوب است که یک راه حلی برای این رجوع شود یا اینکه یکی از کمیسیونهای که فعلا موجود است رجوع کنیم و اینانیکه در مجلس مذاکره نمایند ولی ملاحظه فرمائید اینجا حل شدنش خیلی مشکل است و مذاکرات هم زیاد خواهد شد و نتیجه بدست نخواهد آمد حالا خواهش میکنم آقایانیکه در اینموضوع مذاکره می کنند از موضوع خارج نشوند شاید بدست بیاید.

حاجی عزالاممالک - بنده تعجب میکنم در چیزهای جزئی هم اگر یک اشتباهی بشود میگویند کمیسیون لازم دارد خصوص در این مسئله که در قانون اساسی تصریح میکنند با اتفاق یاقرعه و میگویند که مراد از قرعه اکثریت است و من تعجب دارم که مخالف قانون اساسی هم میشود یک حرفی گفت و برای آن یک کمیسیون انتخاب کرد و بنده اگر آن دستخطی که میفرمایند خوانده شده بود تقاضا میکردم که همین امروز انتخاب شوند و تشکیل کمیسیون را مدافعه میکنم و میباید افکار را هم زیاد میدانم

رئیس - همیشه مسائلی که مختلف فیه میشود همینطور است البته بهر مطلبی هر کس بکنظری دارد که این نظریات وقتی با هم تصادف کرد تولید بعضی اشکالات می نماید.

محمد هاشم میرزا - گمان بنده این است اصل دریم خیلی واضح است مینویسد با اتفاق آراء یا قرعه اگر مقصودش از قرعه اکثریت بود ظاهرش غلط منطقی است نظیر این است که ما بگوئیم اکثریت تام یا ناقص در صورتیکه اگر اکثریت ناقص کفایت بکند دیگر اکثریت تمام لازم نیست در جاهائی هم که اکثریت تمام و ناقص هر دو معتبر است قایده آن این است که اگر در مرتبه اول و دوم اکثریت تمام حاصل نشد و اکثریت ناقص اکتفا میشود در اینجا هم مقصود این است که اگر در مرتبه اول و دوم اتفاق آراء حاصل نشد در مرتبه سوم بقرعه اکتفا میشود مثل اینکه در هر یک از انتخابات که دچار اشکال میشود لابد میشود بقرعه معین کنیم بنده در انتخاب عقیده ام این است که اشکالی نیست اما اینکه آقایان مو فرمایند بدون حضور این هیئت هیچ قانونی سمت قانونیت پیدا نخواهد کرد یکی از قوانین که بدون حضور این هیئت رسمیت پیدا کرده است همین اصل دوم قانون اساسی است و اگر بگوئیم این ماده قانونیت پیدا نخواهد کرد مگر با حضور این هیئت در لازم می آید بجهت اینکه قانونیت پیدا نمودن این ماده موقوف به حضور این هیئت است و حضور این هیئت موقوف باین است که این ماده رسمیت و قانونیت داشته باشد البته قوانینی که قبل از حضور این هیئت از مجلس گذشته است قانونیت دارد و اینکه در قانون اساسی نوشته شده است بدون امضاء این هیئت هیچ قانونی سمت قانونیت پیدا نخواهد کرد

انتخاب بشود و این اختلافاتی که در این عصر پیدا شد باید دقت کرد و راه حلی از برای آن پیدا نمود و مدتی است از مجلس گذشته و بموقع اجرا آمده تغییر بدهیم یا اینکه بگوئیم سمت قانونیت نداشته و اگر هم در قوانینی از مجلس گذشته است از حیث موافقت آن با موازین شرعیه ملاحظه لازم باشد آن آقایان که تشریف آوردند ملاحظه می فرمایند اگر مخالفت داشت مذاکره می کنیم قرار می دهیم **میرزا اسدالله خان** - بکسب سمت از عرایض بنده همان بود که شاهرزاده محمد هاشم میرزا فرمودند و قسمت دوم عرض بنده این بود که چون اطلاق پارلمان یک جای مقدسی است که هر چه گفته می شود در روزنامهها نوشته و در مجلس و آرشو مجلس ضبط می شود نمی خواهم اینجا یک اختلاف نظری پیدا شود و آن لفظ امضاء است قانون اساسی بما می گوید قوانینی که از مجلس شورای ملی می گذرد فقط باید بامضای شاه یا نایب السلطنه برسد و از آن تاریخ سمت قانونیت پیدا کرده و بموقع اجرا گذاشته می شود و اگر بگوئیم امضای این هیئت هم در کلیه قوانین مدخلیت دارد دیگر عراد مملکت نتواند آنطوریکه باید بگردد بجهت اینکه ممکن است یک مسئله در مجلس مطرح شود و با اکثریت گذشته و بامضای نایب السلطنه برسد آن وقت این هیئت امضا ننماید در صورتی که امضای آنها بموجب قانون اساسی دخالت در کلیه قوانین ندارد فقط نظریات آنها از حیث مخالفت با حکام شرعیه است

رئیس - عرض کردم اختلاف نظر فقط در لفظ قرعه نیست نظریات دیگری هم غیر از این هست و هر قدر هم مذاکره شود گمان نمیکنم نتیجه گرفته شود باید همانطوری که گفته شد کمیسیون تشکیل شده که در این اختلافات مذاکره نموده نتیجه را اطلاع بدهد حالیکه پیشنهادی هم شده است خوانده میشود اگر مجلس تصویب کرد همانطور عمل شود.

آقای معزز الملک - پیشنهاد ذیل را که از طرف آقای معاضد الملک شده بود قرائت کرد بنده تقاضا میکنم که شش نفری از علمای روحانی تعیین رئیس یا بانتخاب مجلس معین شده امعان نظری در خصوص اختلاف نظر واجه بانتخاب اتفاق یاقرعه نموده نتیجه افکار خودشان را در جلسه آتی پیشنهاد نموده تارای مجلس در این باب معلوم شده و در همان جلسه انتخاب عامای اعلام بعمل آید.

رئیس - (تعمین رئیس را بزیمنه)
آقا محمد بروجردی - میخواستم عرض کنم در لایحه آقایان اکثریت را باقرعه قیتم قرار دادند در اینصورت گمان نمیکنم مراد از قرعه در این جا اکثریت باشد

حاج سید ابراهیم - بدیهی است که این عبارت قانون اساسی را فارسی و برای سالهای بدیم نوشته اند نباید ملاحظه این را کرد که معنای قرعه در اینجا معنای ترکی یا عربی است البته همان قرعه است که معمول است و اینکه کمیسیون تشکیل شود بنده گمان میکنم اگر کمیسیون هم برود باز راجع خواهد شد برای مجلس پس بهتر این است که موکول کنیم بجلسه خصوصی و در آنجا مذاکره شده اشکال حل شود بجهت اینکه بعضی چیزها هست که از مختصات مجلس است و اینهم از همان قبیل است.

رئیس - این منافات ندارد با اینکه یک کمیسوی تشکیل شود بجهت اینکه این کمیسیون قاطع نخواهد بود و بالاخره راجع میشود برای مجلس و اینکه گفته شد این از مختصات مجلس است باز هم منافات ندارد بجهت اینکه اکثر مطالبی که در مجلس محل اختلاف میشود راجع میشود بکمیسیون کمیسیون در آن نظریات خود را آورده راپورت بدهد حالا رای میگیریم بهین پیشنهاد (گفته شد لازم نیست شش نفر هم از روحانیون باشند ممکن است سایرین هم انتخاب شوند)
عبارت پیشنهاد بعد از اصلاح بقرار ذیل قرائت شد

بنده تقاضا میکنم ۶ نفر انتخاب مجلس معین شده امعان نظری در خصوص اختلاف نظر راجع بانتخاب اتفاق یا بقرعه نموده نتیجه افکار خودشان را در جلسه آتی پیشنهاد نموده تارای مجلس در این باب معلوم شده همان جلسه انتخاب علمای اعلام بعمل آید

رئیس - رای میگیریم هر کس این پیشنهاد را تصویب می نماید قیام نماید.

(اکثر قیام نمودند و تصویب شد)
معزز الملک - چون این کمیسیون تصویب شده است که تشکیل شود میخواهم یکسئله دیگری هم که راجع باین اصل است حل شود و آن تعیین مدت مأموریت این هیئت است در قانون اساسی همینقدر می نویسد (در هر عصری از اعصار) و این مدت مأموریت این هیئت را تصریح نمی نماید ولی عقیده بنده این است که برای هر دوره تعیینیه باید تجدید انتخاب شود خوب است در اینموضوع هم کمیسیون امعان نظری بنمایند (گفتند صحیح است) و رقه توزیع و رای گرفته شد.

(آقایان منتصر السلطان - حاجی شیخ الرئیس دکتر علیخان برای استخراج بقرعه معین شده و باطاق دیگر تشریف بردند)

رئیس - کمیسیون بوجه را آقای میرزا ابراهیم خان قرائت نمود که دکتر مورل فرانسوی که از معلمین مدارس عالی و سالها است در ایران زحمت کشیده این ایام بواسطه کبر سن و ضعف و ناتوانی خیال مسافرت دارد وزارت مالیه بر حسب تقاضای وزارتین علوم و امور خارجه پیشنهاد کرده بوده که برای پاس خدمات دکتر مورل سالیانه یک هزار و دو بیست تومان که ماهی یکصد تومان میشود در حق او برقرار شود کمیسیون بوجه پس از تحقیقات لازمه و مشاورات کافی تصویب کرده مبلغ مزبور بدکتر مورل داده شود تا از جر که خدمتگذاران صدق دولت خارج نشود.

افتخار الواعظین - کابینه وزراء دیروز معرفی شدند و نمی توان منتظر بود که بوجه مالیه مملکت را باین زودی مرتب نموده بمجلس بفرستند و اینطور پیشنهادهاییکه بمجلس می آید بنده عقیده ام این است که اول باید عایدی مملکت معلوم شود آنوقت در مقابل آن خرج معین شود در هر حال بنده که شخصاً با اندازه سهم خود تا ندانم که عایدی مملکت چیست و مخارج او چقدر است نمی توانم رای بدهم بجهت اینکه می بینم راپورتها و لوایح در باب مخارج پیشنهاد می شود و از اول حمل بلکه از ابتدای انعقاد مجلس شورای ملی صد تومان و دو بیست تومان و یا صد تومان و هزار تومان بمجلس می آورند و تصویب می شود میترسم در او اخر سال یک وقت خیر دار شویم که ده کرور کسر داریم و آنوقت وزراء بچسبند بما که ده کرور بدهید بنده هر چه از این راپورت و لوایح که بمجلس می آید شخصاً رای نمیدهیم تا دخل مملکت را ندانم بجهت اندازه است و هیچکدام از این لوایح را تصویب نمیکنم.

مدرس - بنده چون فعلا یک بوجه تعیینی بمجلس آمده است حرفی ندارم و تا اندازه عایدی مملکت خودمان را میدانم در اینصورت چون این شخص

خدمت کرده است و باید ملاحظه خدمات اورا نمود و حقوق خدمتش را منظور داشت تصویب می کنم که رعایت در حق او بشود ولی ماهی یکصد تومان را زیاد میدانم و اینکه در سابق هشتصد تومان حقوق برای او قرار داده بودند نظر باین ملاحظه بوده که مشغول خدمت بوده است عقیده ام این است که نهمصد تومان کافی است که هم بملاحظه حقوق تقاعدی و هم بملاحظه خدمات او.

آقای میرزا کیخسرو - اینکه آقای حاجی سید ابراهیم فرمودند که ملاحظه خدمات این شخص بشود گویا فراموش کرده اند چندی قبل لایحه در خصوص وراثت شهدا بمجلس آمد رای مجلس بر این شده که اینگونه لوایح باشد تا زمانیکه بوجه مملکت معین شود و بمجلس بیاید رای بدهند شهدا هم خدمت کرده اند و در مملکت شهید شده اند باید خدمات آنها را فراموش نکرد و دلیل ندارد که در مورد آنها اینطور بگوئیم و در اینصورت تصویب کنیم بنده با آقای افتخار الواعظین هم رای هم می دهم و تا زمانی که بوجه نیاید بمجلس نمی توانم خارج تصویب نمایم.

فهم الملک - میخواستم خاطر آقایان را مسبوق نمایم که اینجا یک خرج فوق العاده و یاداش میباید در هر حال بعقیده بنده درباره این شخصیکه آفتقد زحمت کشیده است و بعد از چهل سال خدمت الان پریشان است و خرج و رانندگی و بکلی از فو زندگانی افتاده است نباید بی انصافی کرد.

سردار اسعد - عرض بندهم همان بود که آقای معاضد السلطنه بیان کردند این آدم بعد از چهل سال خدمت دارای هیچ چیز نیست و دلیل بزرگ کارهای او کار کردهائی هستند که فارغ التحصیل شده اند و حالا که پیر مرد شده است باید خدمات اورا منظور داشت بملازه این شخص خدمات بسیاری داشته است این مملکت راه و مشروطیت کرده است از رساندن نوشتهجات و نوشتن آرتیکلها در خارجه و ارتباط بین مجوسین مشروطه طلب و غیره زحماتی کشیده است لازم بشرح نیست همه کس میداند و مافوق تصور است امروز هر ملاحظه در حق او شود اسباب تشویق میشود برای سایر اردو بیانیان که اینجا می آیند که آنها هم به بینند اشخاصیکه خدمت کرده اند با اشخاصیکه خدمت نکرده اند تفاوت دارند.

رئیس - معلوم میشود در اینخصوص مغالقی نیست - رای میگیریم - کسانیکه رای میدهند سالیانه یک هزار و دو بیست تومان بدکتر مورل داده شود و رقه سفید خواهد انداخت (ورقه توزیع و اخذ شده آقای حاج میرزا رضا خان شماره نمود)

معاضد الملک - عده حضار (۶۲) و رقه سفید علامت قبول (۴۶) و رقه آبی علامت رد (۲) امتناع (۱۴)
رئیس - با اکثریت تصویب شد دستور جلسه پنجشنبه - انتخاب کسر و کلاه انتخاب کسر امضاء هیئت رئیسه - انتخاب کسر کمیسیونها - لایحه انتخاب پنج نفر علمای راپورت کمیسیون بوجه در باب مدرسه

نقاشی کمال الملک - طرح آقا میرزا کیخسرو در باب کمیسیونها خواسته نشده است هشتصد تومان حقوق داشته است چهار صد تومان از برای اینکه خدمت کرده است که کمک مخارج او شود چون حالا پیروخانه نشین شده است و بمقتضای خدمتی که بدولت کرده و زحماتی که کشیده است این چهار صد تومان را باو میدهند چهل سال است در خدمات دولت کوتاهی نکرده و انصافاً خدمات او را نمیتوان صرفنظر نمود خدمات عمده باین مملکت کرده است و این مقدار از طرف وزارت امور خارجه و وزارت علوم درخواست شده است که در حق او بر قرار شود و بنده اطلاع دارم که هشتصد تومان حقوق معلومی داشته و سیصد تومان بقیه از محل دیگری باو میدادند حالا تقاضا کرده اند بملاحظه خدمات و زحمات او چهار صد تومان اضافه باو داده شود و باین هشتصد تومان زندگی نماید.

معاذ السلطنه - اغلب آقایان میدانند که اغلب از فرنگیها که اینجا بوده اند خدمت کرده اند تمام آنها حقوق تقاعدی داده شده است در حالتیکه بر هیچکس پوشیده نیست که این شخص از تمام آنها بیشتر خدمت کرده است و همینقدر در صداقت و خدمتگذاری او کافی است که بعد از چهل سال خدمت حالا که میخواهد برود بیاریس خرجی ندارد خوب است بعد از آن که آقایان از حال او اطلاع دارند هیچ مذاکره در اینخصوص نشده و این مقدار از مجلس بگذرد علاوه بر خدمات سابقه او مخصوصاً از زمان بهیاردمان مجلس باینطرف بنده خوب اطلاع دارم که چقدر خدمت با اساس مشروطیت کرده است چهار پورتهای و چه کاغذهای خصوصی نوشته که بنده در اینموقع نمیتوانم بگویم و بعضی از آقایان میدانند خوب است محض تشویق اروپائیان دیگر که میخواهیم برای مملکت ما خدمت نمایند این رعایت در حق او بشود که بدانند هر کسی از روی صداقت و درستی خدمت میکند خدمات آنها منظور میشود.

شور ثانوی قانون اداری معارف - (اسامی تصویب کنندگان) معاذ الملک - صدیق حضرت - شیانی - سردار اسعد - مستشار الدوله ناصر الاسلام - وحید الملک آقا شیخ رضا - معتمد التجار - آقا سید محمد باقر ادیب آدینه محمد خان - وکیل التجار - ضیاء الممالک - سلیمان - میرزا - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - دکتر امیر خان - وکیل - الرعایا - لسان الحکماء - آقا سید حسین اردبیلی - آقا سید جلیل - نیر السلطان - آقا محمد - فهیم الملک - نویری - مرتضی فلیخان - میرزا ابراهیم خان - افتخار - الواعظین - بهجت - تربیت - معین الرعایا - لوا الدوله - سیددار اعظم - دهخدا - ادیب التجار - حسنعلی خان - قشقائی - حاجی مصدق الممالک - میرزا اسدالله خان - دکتر حیدر میرزا - معاذ السلطنه - حاجی میرزا رضا خان ذکاء الملک - دکتر علیخان - معزز الملک - ممتاز الدوله - آقامیرزا احمد - مدرسی - (کسانی که رد کرده اند) حاج - شیخعلی - آقا سید عبدالحسین.

حاج سید ابراهیم - بنده میخواستم عرض کنم در روزنامه مجلس شرحی در باب یک نفر وکیل مجلس آقای حاج وکیل الرعایا نوشته اند که در واقع علاوه بر اینکه اسباب اتهام ایشان است بر نمایندگن هم بر بخورد از آن جهت تقیضیه که معین شد در وزارت

مالیه تفتیش و رسیدگی نماید و راپورت خود را بدهد و مدتی است که راپورت نداده اند میخواستم استدعا نمایم که هر چه زودتر راپورت اعمال خودشانرا بدهند که تکلیف ایشان هم معلوم شود و رنج اتهام از ایشان بشود و خواهش میکنم آقای ارباب کیخسرو هم استعفای خودشانرا پس بگیرند.

آقای میرزا کیخسرو - اولاً آقای وکیل الرعایا باید جدا از عدلیه حاضر شده و اینطور صحبتها نیکه در خارج درباره ایشان میشود و اسباب اتهام ایشان شود آن نویسنده را احضار نموده مجازاً و دفاع نمایند و برائت ذمه خود را ثابت نمایند شخصیکه نماینده ملت است صحیح نیست اینطور گفتگوهاییکه خارج از وظیفه ایشان است در خارج بایشان نسبت داده شود و اگر چه اینجا خود آقای حاج وکیل الرعایا میگفتند که من از طرف کمیسیون عالی و مجلس مأمور شده ام چون از کمیسیون عالی انتخاب شده اند بجهة این امر عقیده بنده این است که هر چه زودتر برائت ذمه خود را ثابت نمایند که باعث اطمینان سایر نمایندگان بشود مسئله دویم در باب بنده بود در سابق که در اینخصوص مذاکره شد عرض کردم در سه مجلس بیشتر حاضر نبودم و نتوانستم حاضر بشوم با آن واسطه استمفا دادم و باین واسطه دیگر کمیسیون تفتیش منعقد نشد که راپورت بدهد ولی خوب است در این باب آنچه که در روزنامه تفتیش نوشته شده است صورت راپورت آنرا بدهند که تبرئه ذمه ایشان حاصل شود.

حاج آقا - در چند جلسه سابق تمام نماینده هائیکه عموماً یک حرارتی میکردند خصوص قبل از اینکه کابینه سابق از بین برود بعضی حرارتهای میکردند کابینه جدید که تشکیل شد با کمال جدو جهد باید در صدد اصلاح بر آیند و پروگرام خودشان را بزودی بمجلس بفرستند گویا امروز آن دادفریادهائی که کردند و متعهد شدند که داخل هیچ جزئیات دستور نشوند تا اینکه این مسئله اصلاح شود فراموش شده است بنده عرض نمیکند که این مطالبی که در مجلس میآید چیزهائی است که نباید از مجلس بگذرد ولی عرض میکنم همه آقایان میدانند که باید در دوره تقنینیه مطالب همه بمجلس بیاید و استدعا مینمایم مطالبیکه در دستور منظور می شود با ملاحظه الاهم فالاهم منظور شده و حرارتیکه بخرج داده می شود خوب است آقایان نمایندگان فراموش نفرمایند که گفتیم داخل هیچ دستوری و مذاکره نخواهیم شد مگر اینکه پروگرام وزراء معین شده داخل اصلاحات اساسی شویم و همان طوریکه چند روز قبل آقای رئیس فرمودند که مطالبیکه باید جزء دستور شود طبع و توزیع می شود که ما ملاحظات خود را بنمائیم و دیگر داخل این جزئیات نشویم زودتر آن صورت توزیع شود که آقایان به بینند بجز از کلیات و چیزهائی راجع با اصلاحات اساسی مملکتی است اقدام نشود نه اینکه مواجب یک نفر ثبات یا چیزهای دیگر در این نمره جزئیات داخل نشویم اگر چه کمال لزوم را داشته باشد بجهة اینکه بنده می بینم در موقع حرارت می گوئیم باید چنین و چنان کرد دو مرتبه داخل می شویم در همان چیزهائیکه سابق داخل آن

می شدیم که هیچ فایده بحال مملکت نخواهد داشت در هر حال بنده عرض می کنم در این دو سال دوره تقنینیه اغلب این ملت نشان بدهیم که چکار کرده ایم و دیگر اینکه بدیهی است فرق مابین مشروطیت و استبداد مرتب بودن ادارات است دوره استبداد مشخص بود که بهوا و هوس و نفوذ کلمه خود حکم می کرد و امروز که مملکت قانونی است و میگوئیم مشروطه است غرض از مشروطه این است که حکم راجع باشخص نیست با اداره است و حالا می گوئیم چون کابینه جدید تشکیل شده باید یک شش ماه دیگر صبر کنیم تا بودجه نوشته شود بنده عرض می کنم اگر شخصی از بین اداره از بین نمیرود من نمی گویم از کابینه کدو روز است تشکیل شده است بودجه بخواهیم بودجه را باید از وزارتخانه ها بفرستند و راجع بشخص نیست و بنده خواهش می کنم که داخل هیچ کاری نشویم و از وزراء بخواهیم که زود تر بودجه خودشانرا بفرستند و دیگر اینکه باید خیلی تأکید نمائیم در باب مستشارهای خارجه و یک مطلب دیگریکه بنده شخصاً امروز وظیفه خودم می دانم از آن یاد آوری کنم در باب قتل مرحوم آقای آقا سید عبدالله است که بر خود حتم کرده ام هر روز یاد او را در مجلس یاد آورم مجلس از آن یاد آوری و مذاکره نمائیم تا بدانند از نظر ما زفته تا وزارت داخله با کمال جدیت مشغول اقدامات در گرفتار نمودن قتل باشند و مجدداً تکرار میکنم که اهم تر از همه چیز آوردن مستشارها است و اینکه به بینم پروگرام وزراء چه چیز است.

رئیس - اما در خصوص دستور مجلس همان طوریکه عرض کردم فهرست آن داده شده است که طبع شود و میان آقایان نمایندگان توزیع شود وقتی که توزیع شد خواهش می کنم قبل از اینکه در مجلس اعلام شود آقایان در خارج مذاکره کرده تبادل افکار نمایند و با ملاحظه الاهم فالاهم هر کدام را که اصلاح بدانند جزء دستور گذاشته شود که هر روز قسمتی از وقت مجلس صرف مذاکره تعیین دستور نشود.

افتخار الواعظین - قانون استقراض داخلی شور دویمش هم گذشت و فقط در ماده آخری او یک اختلافی بین نمایندگان بوده و تقاضا کردند که برود بکمیسیون حالا نمی دانم راپورت آن داده شده است یا خیر معذراً استدعا می کنم که آنها هم یک ماده است جزء دستور شود چون مملکت امروز کمال احتیاج را بیول دارد باید آن قانون با کمال سرعت از مجلس بگذرد.

رئیس - در باب یک ماده قانون استقراض داخلی که میفرمائید جزء دستور شود گویا تشریف نداشته اید که از کمیسیون مراجعت کرد بمجلس و در تانی بواسطه بعضی ملاحظات ثانوی رجوع به کمیسیون استقراض داخلی و کمیسیون خارجه که تجدید نظری در آن بنمایند و معلوم است بواسطه کسر اعضاء کمیسیون خارجه و استقراض و حاضر نشدن اعضاء تا بحال راپورت آن داده نشده است که بمجلس بیاید.

افتخار الواعظین - اگر تانیاً رفته است نمی دانم.

(آقای معزز الملك نتیجه استخراج آراء برای انتخاب کمیسیون شش نفری را از قرار ذیل قرائت نمود)

آفایشیخ ابراهیم (۳۳) رای - آفایشیخ حسین یزدی (۳۰) رای - حاج آقا (۲۷) رای - مستشارالدوله (۲۶) رای - شیخالرئیس (۲۵) رای ممتازالدوله (۲۴) رای .

اسدالله خان - بنده تکلیف می کنم برای يك نفر دونفر كسر کمیسیون معطل نشویم یکی از کارهای مهم ما پیدا کردن پول و ترتیب و تنظیم قوای مملکتی است که بسته باستقرار داخلی است و هر چه زودتر باید بمجلس بیاید وبگذرد و چون مدتی است که این مسئله مبحث مذاکره است در خارج خواهند گفت که ایرانی ها مدتی است در يك کاری معطل مانده اند و نتوانسته اند تمام کنند و اینهم گمان می کنم موقوف باین باشد که تکمیل کمیسیونها بشود .

رئیس - در جزء دستور جلسه آتی ملاحظه فرمودید که قراردادام بعد از انتخاب کسر کمیسیونها شروع باینکار خواهد شد .

فهییم الملك - بنده از طرف کمیسیون بودجه خواستم يك عرضی بنمایم مدتی است از وزارتخانه ها بعضی لوایح آمده و رجوع شده است به کمیسیون بودجه از آنجمله از وزارت خارجه مخصوصاً چند لایحه بمجلس آمده در باب بودجه کار گذاران کربلا و بغداد و نجف و اشخاصی که در خاک روسیه یا سایر نقاط ممالک خارجه میباشند و سابق در مجلس مذاکره شده که جزء جزء نمیشود رای داد باید همانند بودجه کل بمجلس پیشنهاد شود بآن واسطه کمیسیون هم داخل مذاکره آنها نشد و راپورت نداد ولی چون محتمل است که بعضی راپورتها از اطراف برسد و مجلس تصور کند که کمیسیون بودجه قصور کرده است این است که عرض می کنم اگر مجلس صلاح بداند کمیسیون بودجه ملاحظات خودش را در آنها بنماید و در بعضی موارد که لازم میدانند تصویب خود را پیشنهاد مجلس نماید همینقدر محض اطلاع عرض شد که مسبوق باشند که کمیسیون بودجه باین واسطه راپورت خودش را نفرستاده است و نباید منتظر شد تا وقتی که بودجه کل بمجلس نیاید بجهت اینکه ما باید این مأمورین را در ششماه قبل همین کرده باشیم و تا بحال بهمین واسطه در اغلب از نقاط مأمورین نداریم اهمیت بعضی نقاط را باید ملاحظه کرد حالا اگر مجلس صلاح میدانند که کمیسیون بودجه شروع در شور لوایح نماید و زود تر از مجلس بگذرد .

معاذ السلطنه - يك روز در اینجا يك مذاکره شد و يك حرارت فوق العاده از نمایندگان بروز کرد که ما فوق آن متصور نبود البته تمام نمایندگان میدانند هر فردی از افراد مسئول افعال و اعمال خودشان هستند و هر کس هر چه میگوید خودش شخصاً باید از عهد حرفش برآید در جلسه گذشته آقای آفایشیخ رضا يك نسبتی بيك هیئت دادند که لازم است عرض کنم اینطور حرارتهای و نسبت ها

باید منجر بمحاکمه شود در اینصورت بنده تقاضا می کنم که يك کمیسیونی تشکیل شود و رسیدگی نماید آنوقت خیانت هر کس که معلوم شد نباید در این دوره و این وضع مملکت يك نفر خائن و کالت کند و باید از مجلس خارج شود و اگر خیانت نکرده است معلوم شود که اینطور نسبتها داده نشود و آنوقت بنده میتوانم بگویم شخص ایشان خیانت باین مملکت کرده اند که بجهت نمایندگی ملت را متهم نموده اند

سلیمان میرزا - در این موضوع که آقای معاضد السلطنه اظهار فرمودند بنده حرفی ندارم ولی عرض می کنم منحصر به آقای شیخ رضانیست خیلی اشخاص آنروز از این قبیل صحبتهای طولانی کردند بفرمایش ایشان هر کس مسئول حرف خودش است پس اگر بنا بشود معاذ که بشود خیلی اشخاص باید معاذ که بشوند بجهت اینکه هر کس حرف زده است مسئول حرف خودش است و هر کس که بر خورد حق مطالبه دارد ولی همان طوری که گفته شد خوب است این اعتراضات بر یکدیگر را کنار گذاشته و یک قدری هم ملتفت باشیم که اگر من امروز يك مطلبی بگویم که برخلاف عقیده معاضد السلطنه بود این مستلزم این بشود که بر خیزند و اینطور اعتراضات بنمایند و یا اینکه بامن سابقه پیدا کنند و در صدد ابداء و اذیت من برآیند گمان میکنم اینقدر اخلاق ما باید خوب باشد که این طور سوءظننها را درباره یکدیگر نزنیم و وقت خودمان را باینگونه مطالب صرف نکنیم و تمام اوقات خودمان را در استقلال مملکت صرف نمائیم و مذاکراتمان از راه اصلاح باشد و عرض میکنم خوب است آقایان این حرفها را از بین بردارند و حالا که بنام لغت (یون) را استعمال کنیم بجای این حرفها اسم خودمان را استعمالیون بگذاریم و اینگونه مذاکرات را از نظر محو کنیم استقلال مملکت را بخواهیم و داخل در حرفهای غیر مشروع نشویم باز هم عرض میکنم باید سعی بکنیم که اخلاق ما خوب بشود و اختلاف نظرها را ملتفت باشیم و غرض فرض نکنیم هر وقت قشون روس از مملکت ما خارج شد آنوقت موقع اینگونه مطالب است نه اینکه امروز که ما می بینیم دچار چه اشکالات هستیم و از يك طرف باستقلال مملکت هم بر میخورد این طور مذاکرات نمایم و همانطوری که عرض کردم حالا که ما در این دوره يك لغت (یون) بکلماتمان افزوده ایم خوب است بجای آن بگوئیم تمام استقلال یونیم و اینکه در باب اداره محاسبات کل گفته شد که اداره محاسبات کل اظهار داشتند در هفته سابق ایشان صورت حساب خود را بآن اداره دادند همین طور است ولی چون کمیسیون هنوز نمی توانست اظهار رای نماید که اختیاراتی ندارد و بواسطه این اتفاق فحیبه که افتاده است ممکن نشد رسیدگی تمام نماید و عقب افتاد و البته بعد از رسیدگی راپورت و در پایان عرضم باز استدعا میکنم و خوب است يك قدری در استقلال مملکت خودمان سعی کنیم و اگر رجوع کنند بوجه آن خودشان خواهند دید که این الفاظ و این اختلافات چه قدر سوء تفاهم پیدا کرده است .

رئیس - اولاً عده برای مذاکره کافی نیست و همین طور یک شاهزاده فرمودند البته تمام

و کلاً استتلابون هستند و اگر اختلاف هم بوده سوء تفاهم بوده است بنده که جایز نمیدانم که مذاکره در این موضوع بشود خوب است از این مطلب بگذریم

حاج وکیل الرعایا - در باب کیخسرو در اینجا يك چیزی فرمودند که من در عدلیه حاضر شوم و برائت ذمه نمایم گویا این سهو بزرگی است آن کسی که بمن تهمت زده است و در روزنامه هم درج کرده است او باید برود عدلیه ثابت نماید و قتیکه راپورت کمیسیون تفتیش بمجلس آمد و دیده که خدا در من قرار داده است که آن درستی و رفتار من است بر تمام معلوم میشود و بنده باین قوتی ایستاده ام در مقابل مجلس و دولت حق خود را ثابت مینمایم ولی لازم می دانم عرض کنم که این یکورق روزنامه بعضی چیزها طبع کرده است مثلاً نوشته است که چهل هزار تومان من برای مجلس خرج کرده ام در صورتیکه ابدأ هیچ چیزی نیست و بنده در اینجا عرض میکنم که بنده یکدیگر برای مجلس خرج نکرده ام و دیگر اینکه نوشته است که دوازده هزار و پنجصد تومان صرف مخارج شمه اعانه کرده است در صورتیکه هیچ همچو چیزی نبوده است تمام اینها کذب محض است و من در حضور تمام ملت ایران ثابت می نمایم که یکشاهی خرج نکرده ام و محتاج هم نبوده ام و امامشیر السلطنه در سفارت عثمانی متعصن بود و قرار گذاشت بیست هزار تومان را در مقابل نه هزار تومان که مدیون است بدهد آنها هم راجع به نواب بوده و نواب خیلی با آن هاملاقات می نمود حکمی که نوشته است ابدأ باین ربطی ندارد و یکی هم ظل السلطان است .

(در اینوقت رئیس اظهار نمود عده برای مذاکره کافی نیست و از جای خود حرکت نموده)
(مجلس مقارن ظهر ختم گردید)

جلسه ۱۲۳

صورت مشروح روز پنجشنبه ۲۱ شهری رجب المرجب ۱۳۲۸

مجلس دوساعت قبل از ظهر در تحت ریاست آقای ذکاء الملك تشکیل شد .

صورت مجلس روز سه شنبه را آقای معاضد الملك قرائت نمود .

میرزا کیخسرو - بر پروز در این جا مذاکره شد و قرار شد کمیسیون تفتیش فردا راپورت اعمال خودشان را بدهند و در اینجا ذکر شده است

وکیل التجار - زمانیکه عصرها مجلس منعقد میشد اگر آقایان بوقت حاضر نمیشدند ممکن بود قدری از شب را داخل کنیم و وقتیکه بنام که قبل از ظهر مجلس شود قرار شد چهار ساعت قبل از ظهر مجلس تشکیل شود و حالا رفته رفته باینوقت رسیده است که دوساعت قبل از ظهر است و بنده استدعا می کنم ترتیب آخری برای اینکار بدهید که با اینکار های زیادی که الان متراکم است بجهت وقت مجلس را تضییع نکنیم بجهت اینکه الان مدتی است هیئت رئیسه و عده زیادی از نمایندگان در اینجا معطل اند برای اینکه بنجنفر دیر تشریف میآورند .

رئیس - نمایندگان باید مراعات وقت را بنمایند و ملتفت باشند که وقت کم است و از ظهر بیعد هم نمیتوان مجلس را امتداد داد باید مقید بشوند که سر وقت حاضر باشند .